

AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi
Cilt:1 •Sayı:2•Ocak 2013•Türkiye

ZİYA OSMAN SABA'NIN "BEYAZ EV" ADLI ŞİİRİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Seriyye GÜNDOĞDU*
Bayram GÜNDOĞDU**

ÖZET

Ziya Osman Saba şahsiyetiyle şiiri üst üste düşen şairlerdendir. Ziya Osman Saba, edebiyat dünyasında bireysel olarak varlığını sürdürmüş, ölümüne kadar da şiir yazmaya devam etmiştir. Şiirlerinde kendi hayatını, hatıralarını, yaşamını, özlemini dile getirmiştir. Sevgiyi ve dostluğu bütün kâinata yaymak isteyen şair, cemiyeti, insanlığı saran saadet ve mutluluğun kaynağının ev ve aile olduğunu hatıralarına da dayanarak sürekli vurguladığını görüyoruz. Onun geçmişe özlemi, ev ve aile sevgisi, insan severliği, vefası, yaşama karşı bazen karamsar bazen de sevinç dolu yaklaşımı, Geleneğin esas unsurlarından biri olan din de Saba'nın ev şiirlerinde yansımaları bulmaktadır. Evinde, ailesi ile birlikte yaşadığı huzuru Allah'a duyduğu inançla pekiştiren şair, sakin ve huzurlu ev yaşantısı için rabbine şükreder. Allah inancı, ölüme bakışı ve mütevazı yaşamı öykü ve şiirlerine olduğu gibi yansımıştır. Ziya Osman Saba yaşamını, sanatının kaynağı olarak görmüştür. Türk Edebiyatında Ziya Osman Saba, aile sevgisinin en yoğun görüldüğü şairlerden biridir. Ziya Osman Saba evi, yaşanan hayatın sembolü gibi ele alır. Mutlu aile tablosunu yalnız hatıralarında ve hayalinde canlandıran şairin şiir diliyle ortaya koyduğu eserlerinden biri de "Beyaz ev" şiiridir. Bu şiir Türkçede yazılmış en güzel saadet şiirlerinden biridir.

Çalışmamızda amaç "Beyaz Ev" şiirinin konusu, içerik unsurları, yazım tekniği, dil ve üslup özelliklerine nüfuz ederek şairin ruh haline tercüman olan bu şiirde neyi nasıl ve ne şekilde yaptığını açıklamaya çalışmaktır.

Anahtar kelimeler: "Beyaz Ev" şiiri, Ziya Osman Saba, tahlil

A STUDY ABOUTH THE "WHITE HOUSE" A POETRY WORK WRITTEN BY ZIYA OSMAN SABA

ABSTRACT

Ziya Osman Saba is one of the poets whose personality coincides with his poetry. Ziya Osman Saba subsisted his art as individual and carried on writing poems till his death. He verbalised his life, memories, lifestyle by hankering it in his poems. Based upon his memories, the poet , who wants to promulgate love and friendship to all the universe, accentuates that the spirit of society and humanity's prosperity and happiness is home and family. His hankering to backwards, love of family and home, humanity, fidelity, pessimist and optimist views and religion as one of the main factor of folkway find its response in Saba's poems about home. He stiffened serenity comes from living with his family with believing in God, be grateful for calm and peaceful lifestyle. His belief, cogitation to death and modest lifestyle echoed to his stories and poems. In Turkish literature Ziya Osman Saba is one of the poets that noticed hectic love to family. Ziya Osman Saba estimates that his house is the sembol of his life. The poet visualised happy family view in his memories and fiction. His one of the proses is "Beyaz ev" poem (white house). This poem is one of the perfect happiness poem in Turkish.

In this work, our main purpose is to explain the intention of poet , how he explained his mood by diffusing the issue of the poem "White House" ("Beyaz Ev") and its content elements, writing techniques, language and style features.

Key Words: Poem of White House, Ziya Osman Saba, analysis

* Qafqaz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sgundogdu@qu.edu.az

** Qafqaz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, bgundogdu@qu.edu.az

GİRİŞ

Türk Edebiyatında mütevazı kişiliği ile tanınan, güzel Türkçe ile eserler veren Ziya Osman Saba ilk yazılarını annesinin ölümünden etkilenerek yazmıştır. Genç sayılabilecek yaşta hayata veda eden şair, yaşama sevgisiyle dolu, bununla beraber ölümü de unutmayan önemli bir şahsiyettir. Ziya Osman Saba, nesir yazıları da yazmasına rağmen adını daha çok şiirleriyle duyurmuştur.

Bir eseri daha iyi anlamak için onun yazarını yakından tanımak ve kendisi hakkında bilgi edinmek gerekir. M. Kaplan'ın da kaydettiği üzere şiir, şairi tanımayanlar için yıldızlardan gelen ışığa benzer. Bu Ziya Osman Saba için de geçerlidir. Şairin "Beyaz Ev" şiirini tahlil etmeden önce onun şahsiyetini öğrenmek ve bu bilgilerden yola çıkarak eser hakkında geniş bilgi edinmek mümkündür.

HATIRALARLA YAŞAYAN SEVGİ ŞAİRİ

Ziya Osman Saba şahsiyetiyle şiiri üst üste düşen şairlerdendir. Şiirlerinde kendi hayatını, hatıralarını, yaşamını, özlemine dile getirmiştir. Daha küçük yaşlarda Ziya annesini kaybeder. Bu olay onu çok etkiler. Okul sıralarında iken bu duygularla "Sönen Gözler" şiirini yazar ve bu ilk şiiri Servet-i Fünun dergisinde yayınlanır. Ziya Osman Saba ilk yazısını annesinin ölümü üzerine yazdığını söyler. Daha sonra bu ruh haliyle yazdığı şiirlerinin sayı artmaya başlar. Saba, bütün bu yazılarını "Hissiyatlarım" adını verdiği siyah bir defterde toplar.

Ziya Osman Saba daha sonra babasından da ayrı düşer. Annesinden sonra bütün kalbiyle anneannesine bağlanan Ziya yıllar sonra onu da kaybeder. Bütün bunlar onun psikolojisini alt üst eder. Fakat Ziya Osman Saba A.Hamit'ten farklı olarak psikolojik sarsıntılara kapılarak ölüme isyan etmez, tam tersi olarak ölümü daha olgun bir biçimde karşılar. Cahit Sıtkı mektuplarının birinde Saba'nın zamansız kaybettikleri yakınlarının acısına ortak olarak "Sen anasız babasız kalmayacaktın Ziyacığım! Sen ve senin mizaçta adamlar için sevilme, teneffüs etmek kadar hayati bir ihtiyaçtır" (Tarancı, 2001:228) yazar. Ziya Osman Saba arkadaşlarından farklı olarak saadeti ve mutluluğu en ufak şeylerde bile bulabilen bir mizaca sahiptir. Hayattan fazla beklentisi yoktur. B. Necatigil de onunla Yunus arasında bir yakınlık kurarak, "Ziya Osman'ın şiiri Âşık Paşa'lardan, Yunus'lardan gelen soyut tasavvuf şiirini, hayattan parçalar da ekleyerek biraz dünyalaştırıp" (Cafer 2004:128) diyerek, onu Türk İslam kültürünü işleyen büyük sanatkarlarla yan yana koyar.

Şairin kendisi de Yunus Emre'ye duyduğu hayranlığı şöyle ifade eder: "Şekil, deyiş bakımından epey yeknesak bulmakla beraber, ruh bakımından halk edebiyatı hayranı, Yunus Emre'nin ise delisiyim. Bana öyle geliyor ki, Yunus kadar derin şair dünyaya gelmedi" (Miyasoğlu 1999:8)

Ziya Osman Saba'yı Yunus Emre'den ayıran en önemli nokta onun içe dönük olmasıdır. Yani Saba içine kapanan, hislerini, düşüncelerini paylaşmayı sevmeyen bir mizaca sahiptir. Aynı zamanda mistik değil, dünyevidir. "Yalnız Yunus'un içedönüşünde mistik felsefenin, Tanrı'yı kendinde buluşun büyük rolü vardır. Dıştan içe dönen Yunus, kendinde Tanrı'yı bulduktan sonra, dışa döner, bütün kâinatı ve insanları kucaklar. Ziya Osman Saba da bazı şiirlerinde varlığı ve Tanrı'yı yüceltir. Fakat mistik değil." (Miyasoğlu 1999:51)

Sevgiyi ve dostluğu bütün kâinata yaymak isteyen şair, cemiyeti, insanlığı saran saadet ve mutluluğun kaynağının ev ve aile olduğunu hatıralarına da dayanarak sürekli vurguladığını görüyoruz. Mutlu aile tablosunu yalnız hatıralarında ve hayalinde canlandıran şairin şiir diliyle ortaya koyduğu çok güzel örneklerinden biri de "Beyaz ev" şiiridir. Bu şiir Türkçede yazılmış en güzel saadet şiirlerinden biridir.

Ziya Osman Saba, eserlerinde aile sevgisinin en yoğun görüldüğü şairlerden biridir. O, ev ve aile ile ilgili konuları, yaşanan hayatın sembolü gibi ele alan şairdir.

“BEYAZ EV” ŞİİRİNİN KONUSU

Şiirin konusu aile saadetidir. Şiirin tamamı alelade sevginin ışığına bürünmüştür. Saadet hiç şüphesiz her insanın hakkıdır ve en yüksek değerdir. Şiirde baştan sona somut eşyaların isimleri zikredilmiştir. Burada aile saadetini yansıtan eşyaların güzel olan kendisi değil, onlarla beraber yaşayan ve onları hazırlayan insandır.

Küçük yaşlarında sıcak aile ortamında yaşamış Ziya Osman Saba, realist bir düşünce ile gerçek hayatı yaşarken ölümü de unutmuyor. Hayatta yaşadığı saadeti, ahret hayatında yaşamak istediği saadete uzlaştırıyor.

Hep geçireceğiz içimizden:

Hayat beraber, ölüm beraber... (Miyasoğlu 1999:51)

Bu düşünce şairin diğer şiirlerinde de karşımıza çıkıyor. “Bir yer bilirim” şiirinde bu daha açık görülür.

Arılar kovanında, kulübesinde köpek.

Her an düşüneceğim: Allah ne kadar iyi!

Bir parça aşk, bir parça sevinç, su, güneş, ekmek,

Bahtiyar, seveceğiz, yaşamayı, ölmeyi. (Miyasoğlu 1999:60)

“Beyaz ev” şiiri manzum hikâye değil, saf şiirdir. Şiirin yazılmasına vesile olan olay kısaca şöyledir: Şair çocukluğundan kalan hatıralarına sığınarak, oradaki beyaz evi anımsar. Yeni ailesiyle hep beraber kaldığı “beyaz ev”. Bütün mutluluğunu, aile saadetini o evde hayal eder. Evlendiği hanımıyla, çocuklarıyla o evi karış karış gezer. Ev ve yanındaki insanlar ve daha sonra görmek istediği anne babasının hayali onu mutlu eder. Yaşadığı hayatı ve ahretini o beyaz evde hayal eder.

Ziya Osman Saba şiirde hem dış dünyaya ait eşyaların, somut nesnelerin, hem de ölmüş yakınlarının sevgisi, hayali üzerine değerlendirmelerde bulunarak, soyut varlıkların tasvirlerini yapar.

Şiirin katmanları yoğun ve derindir. Bir yandan ailesine ve çocuklarına karşı olan sevgisi, onların yaşadıkları evin hayali, diğer taraftan dünyadan göçmüş anne ve babaların o eve gelerek şairin yaşadığı saadete ortak olup, mutlu aile tablosunu tamamlaması arzusudur. Şair burada gerçekle ölüm arasında bir köprü kurar:

1. Yaşadığı aile içi saadeti anne babasının hayaliyle tamamlamak,
2. Ölümden korkmamak, tam tersi olarak ahrete, ölüme sığınarak sevdiklerine kavuşmak. Çünkü Ziya Osman Saba her canlının bir gün geldiği gibi bir gün de gideceğine inanır.

Şiirde yaşam sahnelerinin hareketli görüntüleri kendi dinamizmi içinde sergilenmektedir. Şair Servet-i Fünun şairlerinden etkilenerek, tasvirlerle geniş şekilde yer vermiş, bolca sıfat kullanmıştır. Hayalindeki beyaz evi tasvir ederken hanımıyla beraber evde yapmak istediklerine dair hareketli görüntüler resmeder.

Yatak odamız, yemek odası, kiler,

Raflarında ellerinle yapılmış reçeller.

Karşı karşıya oturacağımız sofra,

Sürahide ışıldayan su,

Yazın, rüzgâra koyacağımız testi;

Senin yatacağın öğle uykusu... (Miyasoğlu1999:51)

Saba; eşya, nesne ve tabiata dair bazı sözcüklere özellikle yer verir. Kullandığı her sözcüğün kendisinde bir hatırası var. (Erdoğan 2004:91)

Ziya Osman Saba somut görüntülerle beraber soyut kavramlara, imgelere de yer vermiştir. Bu şiirde iki önemli imge dikkat çekmektedir. Bunlardan biri ölüm, diğeri ise ümittir. Ziya Osman Saba ölümü hayatın sonu olarak görmemiş, aksine “ölüm hayatın bir devamıdır” diye düşünmüş, bu bakımdan da ölümü korkunç değil, doğal bir hadise olarak algılamıştır. “Rabbim Nihayet Sana”, “Ölmek Konusunda” ve diğer şiirlerinde Saba'nın ölüme karşı olan his ve düşüncelerini açıkça görebiliriz.

Birkaç bahar, bir o kadar kış.

Ömürdür; uzun, kısa.

Ne ise göreceğin,

Kısmet ne kadarsa (Erdoğan 2004:91)

Şiirde Allaha bel bağlayış, ölüm ötesinde ölmüş sevgilileriyle tekrar buluşma ümidi var. Şair âlem-i ervaha göç etmeyi diğer şairlerden farklı olarak bir Mevlana, bir Yunus gibi, sevinçle, mutlulukla karşılar ve yaşamak istediği hayallerden ayrılmaz.

Ziya Osman Saba'nın inanç sisteminin çocukluk yıllarından itibaren oluşmaya başladığını biliyoruz. Dini bütün bir ailenin çocuğu olarak Saba, hayatı boyunca içinde taşıyacağı bir imanın tohumlarını bu dönemde yüreğinde ekili bulur. O yaşlarda bile günah korkusunun varlığını ürpertiyle hisseder. (Saba 2008:220)

ŞİİRİN TEKNİK YAPISI

Ziya Osman Saba'nın yazım tekniği de çok önemlidir. O, Âşık Edebiyatı nazım şekillerini, soneti, serbest vezni, mesnevi türü nazım şekillerini kullanmakta tereddüt etmemiştir. 1940'lardan sonra şair serbest vezinle kendine has atmosfer kurmaya çalışmıştır ve bu şiirini de (1942) serbest vezinde yazmıştır. Saba serbest şiirde ahengi yakalayabilmek için hecenin kafiye ve redifini ustalıklı kullanmıştır. Hecenin kafiye ile sağladığı ahengi serbest şiirde kullanmış ve başarılı olmuştur.

Ki çıkıp mezarlarından ananemiz, babamız da,

Beyaz evimize yerleşecekler,

Uzun kış geceleri onlar da aramızda

Göz göze bakışacak, mangal eşecekler... (Miyasoğlu,1999:51)

Şiirin kafiye düzeni **-a-b-a-b-**dır. Şair şiirde ahengi **s, b** ünsüzlerinin ve **e** ünlüsünün sürekli tekrarlamasıyla yapmıştır. Şiirin dili sadedir, tasvirlerle doludur. Cümle: şiirde bazen bir, bazen de 4-5 mısra bir cümle olabilecek mahiyettedir. Yani fikir sadece bir mısrada tamamlanmıyor. Bu da şairin şekilden ziyade içeriğe önem verdiği görülür. Şair bu şiirinde yalın üslup kullanmıştır. Edebi sanatlara ve süslemelere yer vermez, fakat bolca tasvirler yapar ve sıfatlara geniş yer verir. Duygu ve varlıkları mükemmel biçimde anlatan kelimelerle karşılaşırız. Ayrıca her şey yaşamak istediği, daha gerçekleşmemiş hayal olduğu için ifadeler gelecek zamanda kullanılsa da, temelini geçmiş zamanın üzerine kurar. Dilek- İstek kipi şiire hâkimdir.

Ziya Osman Saba, 1927'den başlayarak ölümüne dek süren şiir serüveninde kendi çizgisini bulmuş, bu çizgiyi yakalayana kadar da içerik olarak pek çok şiir biçimi denemekten çekinmemiş bir şairdir.

Şiirlerde yapılan değişikliklere gelindiğinde, şairin biçimden ziyade içerik ve söyleyiş üzerinde yoğunlaşmış olması dikkat çekicidir. Bu durum, Ziya Osman Saba'nın biçimsel kaygıların ötesinde, şiirde anlam, ses ve kelime gibi unsurların seçimiyle konuyu ilk sıraya koyduğunu gösterir.

SONUÇ

Ziya Osman Saba'ya göre aile demek ev demektir. Ev mutlu bir ailenin sembolüdür. Bu durum şairin manevi bir huzur arayışı içinde olduğunu gösterir. Şairin şiirinde ev iç ve dış yapısı itibarıyla bir sığınaktır. Hayatta olmayan anne ve babası ile kendi ailesinin sığındığı huzurlu, mutlu bir yuvadır.

Ziya Osman Saba'nın şiirlerine dair elde ettiğimiz tüm bilgilerin ışığında, onun, yapı ve içeriğe dayalı yönleri, kendine has bir şekilde kullanmış olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte dönemin getirdiği yeniliklere de kapalı kalmamış, serbest şekilli ve vezinli şiirler de yazmıştır. Her zaman, geçmişin izini sürmüş, özellikle mutlu çocukluk yıllarına ve ailesine özlem duymuştur.

Şiirin en önemli özelliklerinden biri de varlığın çıplak bir şekilde anlatılışıdır. Bu da şairin her şeyi olduğu gibi kabul etmesinden ve en küçük şeylerle mutlu olmasından ileri gelir.

48 Seriyeye GÜNDOĞDU-Bayram GÜNDOĞDU

Beyaz Ev adlı şiirinde saflığı, mutluluğu ve huzuru sembolize eden beyaz renk aracılığıyla huzura işaret eden şair, bu kelime aracılığıyla asıl düzenin ve huzurun nerede saklı olduğu konusunda da ipuçları vermektedir. Bu şiirde huzurlu bir eve ve aileye mensup olmak isteyen şair için dağ yamacına kurulu olmasını arzu ettiği ev, bir anlamda dış dünyanın tehlikelerine karşı kendisini koruyacak olan bir liman görevini üstlenir.

Ziya Osman Saba bütün bu düşüncelerini mükemmel dil ve üslupla ifade edebilmiştir.

Şairin esas gayesi az sözle çok şey anlatma ve görünenin arkasındaki görünmeyen gerçeklikleri göstermektir. "Beyaz Ev" şiirini incelerken bu konuda ne kadar başarılı olduğunu görüyoruz.

KAYNAKÇA

- Behçet Necatigil (1999), Düzyazılar I-II, İstanbul: Yapı-Kredi Yayınları
Cafer Osman (2004) "Bir Sanat Umanizması İçin Arayışlar", Ziya Osman Saba, Konuşanlar Bir Hüzünle Sesinde, Alkım Yayınevi 1.Baskı, İstanbul
Duymaz, Recep (1975) "Ziya Osman saba'nın Hikâyeleri", yeni Sanat Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 10, Mayıs
Duymaz, Recep (2004) "Ziya Osman Saba Sevgisi (Ziya Osman'a dair yazılar), İstanbul: Nesil Yayınları
Erdoğan, Mehmet (2004) "Şiirin Eşiğinde, Dergah Yayınları, İstanbul:, s.91
Kaplan, Mehmet (1994) "Şiir Tahlilleri" II, İstanbul: Dergah Yay.
Miyasoğlu, Mustafa (1999) Ziya Osman Saba, Ankara: Akçağ Yayınları
Özbalcı Mustafa (1991) "İyilik ve Güzellikler Şairi Osman Saba", Yılların içinden (Sanat- edebiyat Yazıları), Samsun: Sönmez Matbaası
Saba, Ziya Osman (1991) "Bütün şiirleri": Geçen Zaman- Nefes Almak, İstanbul: Varlık Yayınları
Saba, Ziya Osman (1943) "sebil ve Güvercinler", İstanbul: ABC kitabevi
Saba, Z.Osman (2008) "Mesut İnsanlar Fotografhanesi, Alkım Yayınevi, 1. Basım, İstanbul: s.220
Tarancı, Cahit Sıtkı (2001), Ziya'ya Mektuplar, İstanbul: Varlık Yayınları
<http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi16/conoglusalim1204.pdf>